

HYVI
NVOINTI
ALU EYH
TI HYVIL ÖV
ÄL FÄ
RDS OMR
ÄDESBOL
AGET

Lastensuojelun sosiaalityön asiakasmitoituksen toteutuminen

Hyvilin ja KT:n ehdottamat toimet sosiaalityöntekijäpulan ratkaisemiseksi

Sosiaalityöntekijöistä on pitkäaikaista pulaa

- Tilastojen mukaan sosiaalityöntekijöistä on huutava pula. Heitä ei ole työttömänä. Tarjolla on paljon avoimia työpaikkoja, joihin edellytys on sosiaalityöntekijän pätevyys.
- Lastensuojelun asiakasmitoitusta ollaan kiristämässä 1.1.2024. Sijaispätevien sosiaalityöntekijöiden määritelmän tulkintaa on kiristetty 19.7.2023.
- Vakansseja on tyhjänä, kun kelpoisuusehdot täyttäviä henkilöitä ei ole palkattavaksi. Merkittävä määrä sijaisia ei enää ole kelpoisia hoitamaan sijaisuuksiaan.
- Uusien sijaisten palkkaaminen vaikeutuu, kun niihin kelpoisuusehdot täyttävien henkilöiden määrä vähenee. Vuokratyövoima ei ole mahdollista, sillä sosiaalityöntekijät ovat virkasuhteessa käyttäessään julkista valtaa.

Sosiaalityöntekijän sijaiskelpoisuutta kiristetty vaikeassa työvoimapulatilanteessa - vaikeuttaa entisestään sosiaalityötä hyvinvointialueilla

- Sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain (817/2015) 12 §:ssä määritetään oikeus toimia tilapäisesti sosiaalihuollon laillistetun ammattihenkilön ammatissa seuraavasti:

Sosiaalityöntekijän ammatissa voi toimia tilapäisesti enintään vuoden ajan sosiaalityöntekijän ammattiin opiskeleva henkilö, joka on suorittanut hyväksytysti sosiaalityön aineopinnot ja käytännön harjoittelun. Opiskelija toimii ammattiin valmistuneen sosiaalityöntekijän johdon ja valvonnan alaisena.

- **Valvira tulkitse pykälää heinäkuuhun 2023 asti** siten, että sijaisiksi olivat kelpoisia henkilöt, jotka olivat yliopistossa kirjoilla pääaineenaan sosiaalityö ja jotka olivat suorittaneet hyväksytysti sosiaalityön perus- ja aineopinnot sekä käytännön harjoittelun **ja heidän lisäksi henkilöt**, jotka olivat suorittaneet avoimessa yliopistossa hyväksytysti sosiaalityön perus- ja aineopinnot sekä käytännön harjoittelun, ja lisäksi aiemmin suorittaneet sosionomin tutkinnon tai sosiaalialalle soveltuvan ylemmän yliopistollisen tutkinnon. Soveltuvalla ylemmällä yliopistollisella tutkinnolla tarkoitettiin tutkintoa, jonka pääaineena on yhteiskuntapolitiikka, sosiaalipolitiikka, sosiologia, sosiaalipsykologia tai muu sosiaalityön kannalta relevantti pääaine.
- **Valvira tiukensi tulkintaansa heinäkuussa 2023** tulkintaansa siten, että sosiaalityöntekijän sijaiseksi on kelpoinen vain henkilö, joka on yliopistossa kirjoilla pääaineenaan sosiaalityö, ja on suorittanut hyväksytysti sosiaalityön perus- ja aineopinnot sekä käytännön harjoittelun.

Sosiaalityöntekijöiksi kelpaavien määrä vähenee

- Yliopistot eivät ole enää tarjonneet avoimessa yliopistoissa sitä kokonaisuutta, jonka suorittaminen on aiemmin riittänyt sijaisena toimimiseen (ennen Valviran uutta tulkintaa).
- Nyt rajataan sijaispätevyys vain niille, jotka ovat yliopistolla kirjoilla ja joilla on tutkinto-oikeus sosiaalityön maisterin tutkintoon.
- Merkittävä osa nyt sijaiskelpoisiksi luokitelluista menettää kelpoisuutensa hoitaa sijaisuutta. Uusien sijaiskelpoisten joukko supistuu merkittävästi.
- Sosiaalityöntekijöiden aloituspaikat yliopistoissa on olleet täysin riittämättömällä tasolla jo pitkään.
- Huolimatta yhteistyösopimuksista yliopistot eivät ole juurikaan lisänneet sosiaalityön kelpoisuuden antavan tutkinnon koulutusmääriä.

Kiristysten vaikutukset

- Kun lisähenkilöitä ei ole palkattavaksi ja asiakasmitoitusta kiristetään, voidaan lain kirjain täyttää vähentämällä asiakkaiden määrää sosiaalityöntekijää kohden.
  - Esimerkki nähtiin vanhusten ympärivuorokautisen palveluasumisen henkilöstömitoituksen kiristyessä. Hoitopaikkoja oli tyhjänä, kun ammattilaisia ei ollut palkattavissa.
- Ei ole tarkoituksenmukaista nostaa kynnystä päästä palvelujen piiriin. Lastensuojelussa oikea-aikainen pääsy on tärkeä osa laatua. Asiakasmitoituksen kiristäminen ohentaisi juuri niitä palveluita, joissa halutaan parantaa palvelujen laatua ja yhdenvertaisuutta.
- Mikäli lastensuojeluun tarvitaan lisää sosiaalityöntekijöitä, täytyy nämä siirtää muista lakisääteisistä tehtävistä, joissa vastaavaa mitoitusta ei ole.
  - Palvelut voisivat heikentyä esimerkiksi jälkihuollon, vammaispalvelujen, aikuissosiaalityön, perhesosiaalityön, opiskeluhoollon tai sairaalassosiaalityön tehtävissä.

Lastensuojelun asiakasmitoituksen toteutumisessa isoja ongelmia hyvinvointialueilla

- 1.1.2023 tuli voimaan lastensuojelulain muutos, jonka mukaan yhdellä sosiaalityöntekijällä saa olla asiakkaanaan 35 lasta.
- Vuoden 2024 alusta mitoitus kiristyy siten, että yhdellä sosiaalityöntekijällä saa olla asiakkaanaan 30 lasta.

Mitoituksen toteutumisseurantaa on tehnyt THL. Seurannat on toteutettu marraskuussa 2022 ja huhtikuussa 2023.

Huhtikuun 2023 tilanne:

- Lastensuojelun sosiaalityöntekijäkohtainen **enimmäisasiakasmäärä ylittyi 17 hyvinvointialueella** huhtikuussa 2023. Pirkanmaalla, Satakunnassa, Kanta-Hämeessä, Pohjois-Savossa ja Pohjanmaalla enimmäisasiakasmäärä ylittyi vähintään kolmanneksella sosiaalityöntekijöistä. Etelä-Karjalassa ja Keski-Pohjanmaalla lastensuojelun henkilöstömitoitus on tilastontietojen pohjalta hyvä.

Tilanteen arvioidaan heikentyneen ajanjaksolla marraskuu 2022 -huhtikuu 2023.

- Lakisääteinen enimmäisasiakasmäärä - 35 lasta - ylittyi huhtikuussa 2023 19 prosentilla koko maan lastensuojelun sosiaalityöntekijöistä, kun marraskuussa 2022 vastaava luku oli 14 prosenttia.
- Lastensuojelusosiaalityön henkilöstömitoitustilanne on huonontunut valtaosassa hyvinvointialueita. **Asiakkaiden keskimääräinen lukumäärä nousi 13 hyvinvointialueella.**
- Huhtikuussa sosiaalityöntekijöillä oli keskimäärin 30 asiakasta, kun marraskuussa 2022 asiakkaita oli keskimäärin 28. Asiakasmäärät ovat koko maan tasolla nousseet lievästi (+2 %) samalla, kun henkilöstöresurssi on vähentynyt (-5 %).
- Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden **vakansseista oli avoinna 13 prosenttia.**
- Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden tehtäviä hoiti ns. **sijaispätevä henkilö 28 prosentissa vakansseja.**

Mitoituksen voimaantulon siirtäminen

- HE 54/2023:n (annettu 9.10.) mukaan lain voimaantulosäännöksessä säädettyä iäkkäiden henkilöiden ympärivuorokautisen palveluasumisen toimintayksiköissä asiakasta kohti noudatettavan 0,7 työntekijän henkilöstömitoituksen siirtymäaikaa jatkettaisiin 1.1.2028 (nyt 1.12.2023) saakka. Ennen sitä edellytettäisiin vähintään 0,65 työntekijän henkilöstömitoitusta kyseisiin tehtäviin voimassa olevan lain mukaisesti.
- Lastensuojelulain 13 b §:n 2 momentti tulee voimaan 1.1.2024. Säännöksen mukaan yhdellä lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä saa olla enintään 30 lasta asiakkaanaan. Siirtymäsäännöksen mukaan siihen asti lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä saa olla enintään 35 lasta asiakkaanaan.
- **Lastensuojelulain 13 b §:n 2 momentin voimaantuloa tulee siirtää vastaavasti 1.1.2028 saakka henkilöstön saatavuuden varmistamiseksi. Siirtymäsäännöksen mukaista mitoitusta sovellettaisiin vuoteen 2028 saakka.**

Yhteenveto

- On lähdettävä liikkeelle asiakkaan ja lapsen oikeudesta päästä palvelujen piiriin.
- On pitäydyttävä tekemästä kiristyksestä tilanteessa, joissa lain noudattamiseen ei ole mahdollisuuksia alkuperäisten tavoitteiden mukaisesti.
- Kiristytvä mitoitus aiheuttaa riskin nostaa palvelujen piiriin pääsemisen kynnyksiä ja uhkaa muita palveluita.
  - Lastensuojelun asiakasmitoituksen voimaantumista siirrettävä.
  - Sijaispätevien kelpoisuusehtoja on lievennettävä.
- Sosiaalityöntekijöiden koulutusmääriä on nostettava tuntuvasti. Kiristytvä asiakasmitoitus voi tulla voimaan vasta, kun valmistuvien määrä riittää.
- Koulutuksen sisältöjen on annettava valmiudet toimia sosiaalityöntekijän tehtävässä.

HY VI
NVOI NTIA
LUEYHTIÖVÄ
LF **HYVIL** ÄR
DSOMRÅD
ESBOLA
GET

